מופץ ב-אי-מייל בלבד (עקב המצב) – ניתן לקבלו על פי בקשה HALACHA.MAYIMCHAIM@GMAIL.COM

בס"ד

מים חיים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח'.)

גליון 392 | איר תש"פ

שאלות המצויות בימי מגיפת הקורונה (ב)

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

לע"נ
מרן רבינו **שמריהו יוסף נסים קרליץ** זצוקלל"ה
נלב"ע כ"ג בתשרי תש"פ
❀❀❀❀❀
לע"נ
נשמה טהורה הנערה **רחל** ע"ה
בת יבדלחט"א **הרב יהודה אריה הלוי דינר**
נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ
❀❀❀❀❀

אורח חיים

קריאת התורה פעם שניה עבור אחרים

◄ **שאלה: ביום שני קרא בתורה במנין אחד, והבעל קורא עלה את כל שלוש העליות, והגיעו עשרה אנשים שהתפללו במקום אחר ולא היה להם ספר תורה, וביקשו שיקרא להם, האם יכול לקרוא עוד פעם ולברך על שלוש העליות?**

תשובה: כמו שמי שכבר יצא בקריאת התורה, ומגיע למנין אחר, יכול לקבל שם עלייה (ומצוי מאוד שהולכים לאיזו שמחה משפחתית במקום אחר, לאחר שכבר התפלל), גם כאן יכול לקרוא עבורם ולברך על כל שלוש העליות היות שהוא מברך להוציא את הציבור מדין שומע כעונה (עי' **שו"ע** סי' קל"ט סעיף ח').

השלמת הפרשיות מלפני כמה שבועות

◄ **שאלה: מבואר ברמ"א** (סי' קל"ה סעיף ב') **שאם ביטלו שבת אחת קריאת פרשת הציבור בשבת שלאחר מכן קוראים את אותה פרשה עם הפרשה של אותה השבת, עי' שם, ועי' משנ"ב שי"א להשלים אפילו כמה פרשיות ביחד.**

מה הדין במנין שלא קראו את פרשיות צו-שמיני משום שלא היה ספר תורה, אבל את פרשיות תזריע-מצורע ואחרי-קדושים קראו. האם בשבת זו אפשר לקרוא צו-שמיני ואח"כ פרשת אמור של השבוע, או שאפשר להשלים רק לפי הסדר?

תשובה: אפשר להשלים את פרשיות צו-שמיני, ואח"כ יגללו ויקראו את פרשת השבוע אחרי-קדושים (**הגר"ח קניבסקי** שליט"א). אמנם בכה"ג לא יחברו את פרשיות שמיני ואמור באותה עליה משום שאסור לדלג בתורה (כמבואר **בשו"ע** סי' קמ"ד ס"א), אלא יתחילו פ' אמור בעליה נפרדת.

אכילת פת בכפפות

◄ **שאלה: הלובש כפפות כל היום משום מחלת הקורונה, איך ינהג בנטילת ידים לפני אכילת פת?**

תשובה: איתא **בשו"ע** (סי' קס"ג א') מי שאין לו מים יטול ידיו במפה, עי' שם. ודווקא שכורך ידיו אבל אם כורך את הלחם לא מועיל כיון שידיו משוחררות, וחוששים שיגע בלחם לסדרו וכדומה (עי' **משנ"ב** ס"ק ז' שמחמיר לאוכלו בעזרת מזלג), (**הגרי"ש אלישיב** זצ"ל, מובא בשו"ת "**אבני ישפה**" ח"ב סי' י"א סעיף ו').

וכן מבואר **בשו"ע** (סי' קנ"ח סעיף ח') מי שהיה במדבר או במקום סכנה ואין לו מים פטור מנטילת ידים, עי' שם. משמע שלכתחילה אין לעשות כן, וע"ע **קישו"ע** (סי' מ' סעיף י"ד) שאסור לאכול בלא נטילה אפילו אם רוצה לכרוך ידיו במפה, אא"כ הוא בדרך או שאר אונסין, עי' שם.

לפ"ז בנד"ד אם באמת יש לו קפידה מחמת המחלה לא לגעת בשום דבר יכול לעשות כן, ויאכל בלי נטילה שהרי אין חשש שיגע בידיו, אבל בלי זה לכתחילה יש ליטול ידיו ולברך ברכת נט"י, ולנגוע קצת בלחם בידיו.

ברכת האילנות בעציץ שאינו נקוב

◄ **שאלה: הרבה אנשים לא הספיקו לומר ברכת האילנות ואינם רוצים לצאת מביתם, האם אפשר להניח עציץ עם אילנות של פירות שיש עליו עדיין פרחים על משאית ולהסתובב בעיר לזכות את הרבים שיוכלו לברך?**

תשובה: אפשר לברך ברכת האילנות על עציץ, אפילו עציץ שאינו נקוב, דסו"ס הרי אלו אילנות טובים (**הגר"נ קרליץ** זצ"ל).

לבישת מסכה בשבת

◄ **שאלה: האם מותר לצאת בשבת לרחוב כשלובשים מסכה וכפפות, או שמא נחשב כמשאוי?**

תשובה: כיון שהמסכה שומרת שלא ידבקו במחלה, לא הוא מאחרים, ולא אחרים ממנו, נחשב לצרכי הגוף, ונחשב למלבוש ומותר לצאת בה בשבת (**הגר"ח קניבסקי** שליט"א, עי' **שו"ע** ס' ש"א סעיף י"ג, **ומשנ"ב** ס"ק נ"א, ולא דמי למסכה של פורים שאסור לצאת בה בשבת כמבואר שם סעיף כ', שאין בזה צרכי הגוף כלל וה"ז כמשאוי).

וכן מותר לצאת לרחוב בכפפות על ידיו, כמבואר **בשו"ע** (סי' ש"א סעיף ל"ז). ויש מחמירים. וכתב **המשנ"ב** (ס"ק רמ"א) שהמנהג להקל, ובעל נפש יחמיר, עי' שם. ועכ"פ עכשיו שזה מסייע להצלת נפשות בוודאי אין להחמיר.

שימוש ב"אלכו-ג'ל" לחיטוי הידים בשבת

◄ **שאלה: בגלל המצב צריכים לנקות את הידים עם "אלכו-ג'ל", האם מותר להשתמש בו בשבת או יש בזה משום איסור ממרח?**

תשובה: מבואר בגמרא (**שבת** מ':) שהיו רגילים להתמרח בשבת בשמן, ולכן כל סוג נוזל או סבון שהוא עבה כמו שמן או נוזלי יותר מותר להשתמש בו בשבת, אבל אם הוא כמו ג'ל שהוא עבה יותר משמן אסור להשתמש בו בשבת.

אולם יש לזה עצה, לערבב בו קצת מים עד שיהיה נוזלי יותר ויהיה מותר להשתמש בו בשבת, ויכול בשבת גם לשפוך את הג'ל לכלי ולערבב בו מים, או לתת קצת ג'ל על ידו ולהוסיף מים מהברז ולערבבו, וכך נעשה נוזלי מאוד, ויכול להשתמש בו בשבת (עי' **משנ"ב** ס' שכ"ו ס"ק ל', שו"ת "**אגרות משה**" או"ח ח"א ס' קי"ג, "**חוט שני**" ח"א פ' י"ד ס"ק ב').

טלטול הסידור והחומש מביתו לחצר ולרחוב

◄ **שאלה: מי שלא סומך על העירוב בשכונה מפני שיש שם הרבה גויים שעדיין לא עשו איתם שכירות (אבל יש מחיצות ויש צורת הפתח), האם יש עצה כדי שיוכל להוריד את הסידור והחומש לחצר בשבת בבוקר?**

תשובה: בלי עירוב אסור לטלטל מהבית לחצר חפץ ששבת בבית, אבל חפץ ששבת בחצר בין השמשות מותר לטלטל מחצר לחצר (כמבואר **בשו"ע** סי' שע"ב ס"א). ולכן יניח לפני שבת את החומש והסידור בחדר המדרגות מחוץ לביתו, ונמצא ששבתו בחצר, ומותר לטלטלם לתוך חצרו או אפילו מחצר לחצר, או לרחוב שליד ביתו (מכיון שיש מחיצות בשכונתו וכנ"ל).

מי שלא מטלטל אפילו בחצרו

◄ **שאלה: מי שמתפלל לבד בחצר שלו, ומצטרף למנין מהמרפסות של הבנינים הסמוכים (שזה מותר עפ"י כללי משרד הבריאות, משום שהוא יחידי בחצר), אבל אין מחיצות בחצר למטה וגם אינו סומך על העירוב השכונתי בגלל שאין שם מחיצות מסודרות, וחושש שיש שם דין כרמלית, ואסור לטלטל ד' אמות אפילו בתוך החצר, מה יעשה עם החומש והסידור בשבת בבוקר, היות שאסור לו להזיזם אפילו בתוך החצר?**

תשובה: כיון שאין מחיצות לחצרו יש לו דין של כרמלית, ולכן יניח שם חומש וסידור (בתוך שקית) לפני שבת על גבי כיסא (שאינו רחב ד' או שאינו גבוה עשרה טפחים כדלהלן), ובשבת יקח בידו תוך ד' אמות ויכול לשבת על הכיסא או לעמוד לידו וספריו בידו.

הנחת הסידור ע"ג כותל של שכנו

◄ **שאלה: אם עומד בחצר ליד הכותל המבדיל בן חצרו לחצר שכנו, האם מותר להניח את הסידור ע"ג עובי הכותל מלמעלה?**

תשובה: אם חצר חברו מוקף מחיצות כדין, מכיון שחצר חברו הוא רשה"י, גם לכותל מסביב החצר יש דין רשה"י, כמבואר **בשו"ע** (סי' שמ"ה סעיף ג'), שאפילו אם הכותל אין בו רוחב ד' יש עליו דין רשה"י, ולכן כיון שחושש שחצרו היא כרמלית אסור להתפלל ליד הקיר ולהניח את הסידור על עובי הקיר, שנמצא שמטלטל סידורו מכרמלית לרשה"י.

כיסא ברחוב עם חומש וסידור

◄ **שאלה: מי שלא סומך על העירוב, האם מותר להניח חומש וסידור**

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "**דברי שיר**", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח **בימות השבוע** (א'- ה'): אחה"צ, בין השעות **13:45 -14:15**. טל': 03-6194741

מים חיים - גליון מספר 392

על גבי כיסא ברחוב, ובשבת בבוקר ללכת ולעמוד ליד הכיסא ולקחת את החומש והסידור בידו כדי להצטרף למנין עם המתפללים בבניינים הסמוכים?

תשובה: אם אינו סומך על העירוב הרי חושש שמא הוא רשה"ר, כגון שהוא רחב ט"ז אמה, אפילו אין בו שישים ריבוא (עי' **שו"ע** ס' שמ"ה סעיף ז'), והרי סתם כיסא הוא רחב ד' על ד' טפחים, ויש בזה כמה נ"מ לדינא:

א. אם הכיסא גבוה עשרה טפחים, יש לו דין רשה"י וכשלוקח את החומש ביד, נמצא שמוציא מרשה"י לרשה"ר ואסור (**שו"ע** ס' שמ"ה סעיף ו').

ב. אם הכיסא הוא פחות מעשרה טפחים, אין לו דין כרמלית, דאין כרמלית בכלים, והוי כמו רשות הרבים דבטל לרשות שהוא עומד בו, אם הוא בכרמלית ה"ה ככרמלית, ואם הוא ברשה"ר ה"ה רשה"ר, ומותר לקחת מהכיסא את החומש והסידור לידו.

ג. אם הכיסא מחובר לקרקע מקרי כרמלית (כשהוא רחב ד' על ד' וגבוה פחות מעשרה) אפילו הוא ברשה"ר, ואסור לעמוד לידו ולקחת ממנו את הסידור, דנמצא שמוציא מכרמלית לרשה"ר (**משנ"ב** ס' שמ"ה ס"ק ט"ז).

ד. אם הכיסא אין בו כדי לרבע ד' על ד' טפחים (מצוי בכיסאות ללא משענת), ברשות הרבים נחשב 'מקום פטור', ובכרמלית י"א שהוא כרמלית, וי"א שהוא 'מקום פטור' (**שו"ע ורמ"א** שם סעיף י"ט), ואם כן מותר לקחת את הסידור מהכיסא ולהחזירו.

אי אכילת העירוב בגלל הקורונה

◄ **שאלה: אחד השכנים עשה עירוב חצרות ע"י קופסת מצות, ועי"ז ניתן לטלטל מהבית לחצר, אולם עכשיו בגלל מצב הקורונה אף אחד מהשכנים לא ירצה לאכול ממצות אלו (משום כללי הבריאות), האם מתבטל העירוב?**

יסוד השאלה הוא, שעיקר תכלית העירוב כאילו כולם דרים באותו הבית כמבואר **בשו"ע** (ס' שס"ו א'), והוסיף שם **המשנ"ב** (ס"ק ג') שעיקר דירתו של אדם במקום שפיתו שם, עי' שם. וכאן הרי אף אחד לא רוצה להיכנס לבית זה.

ובשלמא לפי **הרמב"ם** (הל' עירובין פ"א ה"ו) שהגדר הוא שכולם נעשים שותפים בבית שבו נמצא הפת, עי' שם. א"כ גם בנד"ד אפשר לומר כן. אבל לשיטת **רש"י** (עירובין מ"ט. ד"ה דירה), שהגדר הוא כיון שדעתו על פתו נחשב כאילו כולם דרים בביתו שמונח שם העירוב, עי' שם. לכאורה בנד"ד שאינם רוצים להיכנס, הרי אין כאן עירוב.

תשובה:

א. אם בעל העירוב מוכן לתת להם את האוכל, ואפילו להוציא להם לחדר מדרגות, נחשב שמיועד להם לאכול, ומהני העירוב.

ב. מה שאינם רוצים לאכול כלל מפתו, הרי מבואר **בשו"ע** (ס' שפ"ו ח') שאפשר לעשות שיתופי מבואות ועירוב תחומין באוכל שאינו ראוי לו כגון: יין לנזיר, ותרומה לישראל, כיון שראוי לאחרים, עי' שם. וכמו כן בזה כיון שראוי לבעלים, ניתן לעשות בו עירוב חצרות גם לאחרים.

ג. אפילו אם יש לבעל העירוב את מחלת הקורונה ממש, ואסור לבני החצר לאכול, בכל זאת ראוי לבעל העירוב, ולכל שאר חולי הקורונה, ויש בזה שֵׁם עירוב.

יו"כ קטן בערב ר"ח אייר

◄ **שאלה: בערב ר"ח אייר לא נוהגים לומר תפילת יו"כ קטן כיון שהם ימים שאין אומרים תחנון, האם במצב זה של סכנה לעם ישראל אפשר לומר יו"כ קטן?**

תשובה: אפשר לומר תפילת יו"כ קטן (**הגר"ח קניבסקי** שליט"א), והיו כמה מקומות שאכן התפללו תפילת יו"כ קטן עקב המצב.

בארבעה חודשים לא אומרים יו"כ קטן:

א. ערב ר"ח חשון (שהוא בתוך חודש תשרי שאין אומרים תחנון).

ב. ערב ר"ח טבת (שהוא באמצע חנוכה).

ג. ערב ר"ח אייר (שהוא בימי ניסן, וכנ"ל).

ד. ערב ר"ח תשרי (שהוא לפני ראש השנה).

(ורמז לדבר "מלבד חטאת הכיפורים", "חטאת" - ראשי תיבות של החודשים הנ"ל, חשון, טבת, אייר, תשרי, ר"ל שבאלו לא אומרים תפילת יו"כ קטן).

אמירת סליחות שני וחמישי ביחידות

◄ **שאלה: האם אפשר לומר סליחות שני וחמישי ושני בבית ביחידות, היות שאין מניינים סמוכים לבית?**

תשובה: סליחות אלו אפשר לומר בבית ביחידות, גם את ה'וידוי', ו"אבינו מלכנו" וגו', וידלג על אמירת י"ג מידות ארבע פעמים שהם נאמרים רק בציבור (עי' **משנ"ב** ס' תקפ"א ס"ק ד').

אמירת סליחות לפני התפילה או אחריה

◄ **שאלה: האם אפשר לומר סליחות של שני וחמישי ושני לפני התפילה או אחרי התפילה (היות שחלק ממשתתפי מנין המרפסות אינם נוהגים לומר סליחות אלו)?**

תשובה: אפשר לומר את הסליחות לפני התפילה, וכעין שאומרים את הסליחות בימי אלול, וכן אפשר לאמרם לאחר התפילה.

אולם כשאומרים לפני התפילה יתחילו עם אמירת "אשרי" ו'חצי קדיש' (**הגראי"ל שטינמן** זצ"ל). ולאחר הסליחות יאמרו 'קדיש תתקבל' כמו שאומרים לאחר הסליחות בחודש אלול (בעל "**שבט הלוי**" זצ"ל). (וכך נהגו כל שנה בביתו של **הגראי"ל שטינמן** זצ"ל בסליחות של עשרה בטבת, כשאמרו את הסליחות לפני התפילה היות שנץ החמה היה מאוחר).

יורה דעה

בן לגלח את אביו

◄ **שאלה: האם מותר לבן לספר את אביו היות שהמספרות סגורות ואסור לצאת החוצה?**

תשובה: איתא **בשו"ע** (יו"ד ס' רמ"א סעיף ג') שאסור לבן להוציא קוץ מאביו שמא יעשה בו חבורה, עי' שם. ולכן כתב בספר "**לקט יושר**" (עמ' 37): "אין בני רשאי לגלח זקני אע"פ שאני מוחל על כבודי שמא יעשה בי חבורה", עכ"ל. וכענין זה בספר "**מושב זקנים**" (עה"ת פ' קדושים י"ט, ג') שאסור לבן לספר את אביו שמא יפצע אותו, עי' שם. ומה"ט מבואר שאסור לחכך את אביו אם יש חשש שיבוא לידי חבורה.

וכל זה אם עושה כן בסכין וכדומה, שיש חשש משום חבורה, אבל אם מגלח במספריים או במכונה, שאין חשש כלל משום חבורה, מותר (עי' שו"ת "**באר משה**" ח"ד תש פ"ב, שו"ת "**שבט קהתי**" ח"א תש"ר ר"ס, "**פסקים ותשובות**" יו"ד ס' רמ"א אות ח', ובספר "**אוצר כיבוד אב ואם**" שם אות מ"ה).

סנדק פעמיים

◄ **שאלה: נולד בן, והיות שאבי הבן בבידוד, אי אפשר לכבד בסנדקאות לאדם אחר רק לחמיו שנמצא אתו בבידוד, אבל הוא כבר קיבל סנדקאות, והרי מבואר ברמ"א** (יו"ד רס"ה סעיף י"א) **שלכתחילה אין לכבד פעמיים לאותו סנדק (וכמו שמצינו לגבי הקטורת, והגר"א** שם ס"ק מ"ו**, כתב שעושים כן משום צוואת ר"י החסיד, עי' שם) מה אפשר לעשות?**

תשובה: במצב זה אפשר לכתחילה לתת לחמיו (**הגר"ח קניבסקי** שליט"א).

ניחום אבלים בטלפון

◄ **שאלה: האם אפשר לקיים ניחום אבלים בטלפון?**

תשובה: במצב זה, יש לקיים מצות ניחום אבלים רק ע"י טלפון, ולא ללכת לשם באופן אישי, ואפילו מי שהיתה לו כבר את מחלת הקורונה, לא ילך לנחם, משום שיכול לקבלה בשנית ר"ל.

כשהגרי"ש אלישיב זצ"ל ישב שבעה על הרבנית ע"ה, צלצל אליו בעל "**שבט הלוי**" ושאלו האם אפשר לנחם בטלפון, וענה **הגרי"ש** זצ"ל שמבואר **ברמב"ם** (הל' אבל פרק י"ד הל' ז'), שניחום אבלים הוא קודם לביקור חולים, משום שביקור חולים הוא חסד עם החיים, וניחום אבלים הוא חסד עם החיים ועם המתים, עי' שם, היות שגם המת נהנה מהניחום (ויש אומרים שלכן אומרים "המקום ינחם אתכם" לשון רבים, אפילו אם יש רק אבל יחיד). ואמר **הגרי"ש** זצ"ל שע"י טלפון בודאי יש חסד עם החיים, אבל אינו יודע אם יש חסד גם עם המתים.

חושן משפט

קנה מוצר ונגנב לפני שקיבלו

◄ **שאלה: ראובן מוכר מוצרים בביתו, ובגלל המצב מכיון שלא רוצה למסור מיד ליד את המוצר, סיכם עם הקונה שהוא יניח את המוצר בארון החשמל שמחוץ לביתו (של המוכר), והקונה יבוא ויקח את המוצר ויניח שם את הכסף. וכך עשה. אלא שעד שהגיע הקונה נגנב המוצר. הקונה טוען לא קיבלתי, ואילו המוכר טוען שנתן כבר את המוצר עבור הקונה, הדין עם מי?**

תשובה: איתא **בשו"ע** (חו"מ ס' ק"כ סעיף א') המעות באחריות הלווה עד שיפרענו ליד המלווה, ואם זרקן בפניו ונאבדו חייב הלווה, ואפילו המלווה אמר 'זרוק לי חובי', וזורקו ונאבדו חייב הלווה, ודוקא אם המלווה אמר 'זרוק לי להיפטר' אז אפילו זרקו רחוק מן המלווה, הלווה פטור עי' שם. ולפ"ז בנד"ד כל זמן שהקונה לא אמר בפירוש שהוא מקבל אחריות על המוצר שמונח בחוץ, עדיין הוא ברשות המוכר, ואם נגנב פטור הקונה מלשלם.

דמי מקדמה לצלם

◄ **שאלה: הזמין צלם לחתונתו ושילם לו דמי מקדמה, ועקב המצב החתונה הגדולה בוטלה, ואינו צריך לצלם, האם יכול לתבוע את הכסף בחזרה?**

תשובה: מכיון שכבר שילם, אי אפשר לתבוע את הכסף בחזרה.

נאסר עליו לפתוח את החנות

◄ **שאלה: שכר חנות ובגלל המצב אסרו עליו למכור את המוצרים במשך כל החודש (כגון ביגוד וכדומה שאינם מוצרים חיוניים), האם השוכר יכול לתבוע מהמשכיר להוריד את דמי השכירות היות שאינה ראויה למכירת המוצרים שלו?**

תשובה: יש בזה תביעה מכיון שהשכיר את החנות כדי למכור מוצרים אלו, ומצד החוק אסור לו למכור, ומצד שני יש לו את כל המוצרים בחנות והשתמש בה, ולכן עליהם להתפשר.